Valiokunnan lausunto TuVL 2/2016 vp– E 18/2016 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2016

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2016 (E 18/2016 vp): Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- apulaisosastopäällikkö Jori Arvonen, valtioneuvoston kanslia

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Vaikuttamisstrategia sisältää yhteenvedon Suomen EU-politiikan lähtökohdista ja keskeisistä vaikuttamiskohteista, kuten esimerkiksi muuttoliikkeeseen vaikuttamisesta, kasvun, kestävän kehityksen ja vakauden edistämisestä, ulkoisen toiminnan ja turvallisuuden vahvistamisesta sekä yhteisten arvojen edistämisestä.

Vaikuttamisstrategiaan liittyy myös ehdotus siitä, että Suomen EU-politiikan strategista suunnittelua kehitetään korvaamalla kerran vaalikaudessa laadittu EU-selonteko vuosittaisella EU-vaikuttamisstrategialla, joka perustuu hallitusohjelmaan.

Nyt käsillä oleva valtioneuvoston EU-strategia muodostaa ministeriöiden vaikuttamissuunnitelmien kanssa perustan vuoden 2016 vaikuttamistyölle. Strategiatyön osana ministeriöt ovat laatineet oman hallinnonalansa kattavan yksityiskohtaisemman EU-vaikuttamissuunnitelman vuodelle 2016. Jatkossa strategian käsittelyä on tarkoitus aikaistaa siten, että kutakin vuotta koskeva strategia laaditaan jo edeltävän vuoden lopulla.

Valmis
5.0

Valtioneuvoston kanta

Koska hallitusohjelma tarjoaa usean vuoden kattavan strategisen peruslinjan, on luontevaa, että sitä täydennetään lyhyemmän tähtäimen konkreettisemmilla vaikuttamisstrategioilla. Tällä tavalla vahvistetaan valtioneuvostotason poliittista ohjausta ja varmistetaan eduskunnan vaikutusmahdollisuudet sekä tarjotaan eväitä EU-politiikasta käytävään julkiseen keskusteluun.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta keskittyy lausunnossaan valtioneuvoston ehdotukseen siitä, että Suomen EU-politiikan strategista suunnittelua kehitetään korvaamalla kerran vaalikaudessa laadittu EU-selonteko vuosittaisella EU-vaikuttamisstrategialla, joka perustuu hallitusohjelmaan.

Valtioneuvoston perustelut menettelytavan muuttamiselle ovat sinällään ymmärrettäviä, mutta ehdotuksella on suuri periaatteellinen ja poliittinen merkitys sekä vaikutuksia myös eduskunnan sisäiseen työskentelytapaan.

Se, miten EU kehittyy, vaikuttaa vahvasti myös Suomen tulevaisuuteen. Tästä syystä EU-politiikan merkitys Suomen tulevaisuudelle on korostunut viime vuosina. Lisäksi EU on parhaillaan historiansa pahimmassa kriisissä. Pitkään jatkuneiden talousongelmien, heikentyneen kilpailukyvyn ja hitaan kasvun lisäksi EU:n toimintakykyä koettelevat samanaikaisesti myös voimakas muuttoliike, sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ongelmat sekä kaikesta tästä johtuen myös arvoihin ja yhtenäisyyteen liittyvät erimielisyydet. Useat näistä ongelmista ovat sellaisia, että niitä ei voi ratkaista vain EU:n omilla toimenpiteillä. Siksi nykyisen kriisin arvioidaan olevan tavallistakin suurempi uhka EU:n tulevaisuudelle.

> Tulevaisuusvaliokunnan mielestä valtioneuvoston ehdotusta korvata kerran vaalikaudessa annettava EU-selonteko vuosittaisella EU-vaikuttamisstrategialla on tarkasteltava edellä esitettyä taustaa vastaan; EU-politiikan merkitys Suomelle on ylipäätään suuri ja lisäksi EU on parhaillaan historiansa pahimmassa kriisissä. Hallituksen ja eduskunnan välisen toimintamallin on varmistettava, että eduskunnalla on käytössään paras mahdollinen tieto poliittisen päätöksenteon perustaksi.

Toinen näkökulma liittyy eduskunnan sisäiseen prosessiin. Selontekomenettely on eduskunnalle tärkeä politiikan tekemisen ja demokratian toteutumisen varmistava instrumentti. Selonteko käsitellään eduskunnassa suuressa salissa, ja siksi se antaa koko eduskunnalle mahdollisuuden linjata EU-politiikkaa myös pitkällä aikavälillä. Kaikki erikoisvaliokunnat osallistuvat selonteon käsittelyyn lausunnonantomenettelyn kautta.

Jos tästä hallituksen ja eduskunnan vuoropuheluun perustuvasta politiikan teon välineestä luovutaan, olisi joko 1) tuotava EU-strategia suureen saliin, 2) annettava edelleen selonteko eduskunnalle, jonka aikaväli vaikuttavuusarviota pidempi ja luonne aktiivinen tai 3) luotava jokin muu menettely varmistaa kaikkien edustajien tiedonsaannin ja vaikuttamisen mahdollisuudet.

Nykyisen selontekomenettelyn haittana on ollut, että selonteko on tehty vasta vaalikauden lopulla eli liian myöhään, jotta se ohjaisi tehokkaimmalla tavalla eduskunnan tahdon mukaiseen pitkän aikavälin EU-politiikkaan. Ehdotettu vuosittainen menettely siirtäisi tarkastelun painopistettä konkreettisempaan suuntaan, ja vaikuttavuus kasvaisi myös sitä kautta, jos vaikuttamisstrategia annettaisiin kunkin vuoden lopulla eduskunnalle komission valmistelun ollessa kesällä.

Ehdotetun uuden menettelytavan haittapuolena on kuitenkin se, että malli pohjautusi entistä enemmän EU-komission vuosikelloon eli kulloinkin EU:ssa ajankohtaisiin asioihin. Erona aiempaan olisi se, että vaikuttamisen luonne siirtyy yhä enemmän kohti reaktiivisuutta. Samalla pitkän aikavälin tarkastelu rajautuisi yhteen hallitusohjelmaan. Suomen ja varsinkin eduskunnan aktiiviset vaikuttamiskeinot heikentyisivät tässä toimintamallissa.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä olennaista on, että menettelyssä säilyy eduskunnan mahdollisuus Suomen EU-politiikan aktiiviseen ja pitkäjänteiseen ohjaamiseen.

Valiokunnan mielestä on perusteltua, että hallitusohjelman strategista peruslinjaa täydennetään lyhyemmän tähtäimen konkreettisemmilla vaikuttamisstrategioilla. Tällä tavalla voidaan entistä paremmin vaikuttaa komission kulloiseenkin työohjelmaan. Mutta ilman selontekomenettelyä tämä toimintamalli on liian reaktiivinen. Konkreettisena vaarana on, että ymmärrys Suomen pitkän aikavälin tahtotilasta heikkenee.

Siksi vaikuttamisstrategia on tulevaisuusvaliokunnan mielestä hyvä keino vahvistaa Suomen EU-politiikkaa, mutta sillä ei voida korvata selontekomenettelyä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Tulevaisuusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 13.4.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Carl Haglund r
varapuheenjohtaja Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Timo Kalli kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Pentti Oinonen ps
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Tuomo Puumala kesk
jäsen Joona Räsänen sd

jäsen Sari Tanus kd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Kauko Juhantalo kesk

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Paula Tiihonen
pysyvä asiantuntija Olli Hietanen